

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rvperti Ab||batis Monasterii || Tvitiensis Ordinis S.
Benedicti The||ologi antiqui, Opera duo, ut egregia sanè,
ita diu desiderata, multoq[ue] || labore perquisita, ac
sumptu haud ita modico ...**

Rupert <von Deutz>

Colonia, M. D. XXVI.

VD16 R 3796

De Gloria Et Honore Filii Hominis Liber .IX.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71860](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71860)

DE GLORIA ET HONORE FILII HOMINIS LIBER .IX.

T FACTVM EST, CVM CONSUM-
 masset Iesus. precipiens duodecim discipulis suis,
 transijt inde, vt doceret & predicaret in ciuitatibus
 eor. Iohannes aut. cu audisset in vinculis opa Chri-
 sti. mittens duos de discipulis suis. ait illi. Tu es qui
 venturus est. an alium expectamus? I Iohannes pro-
 pheta & plus quam propheta erat. sicut de illo in hac ca-
 dem lectione dominus ipse testatus est. Quid (inquit) exi-
 stis uidere? Prophetam? Etiam dico uobis. & plus q̄ pro-
 phetam. Quis autem prophetarum nesciuit aut tacuit pas-
 surum esse Christum? Omnes sciuerunt. omnes prænun-
 ciauerunt. & hodie legentibus clarum est. scripturas eo-

CAP. XI.

rum ferè per omnem seriem significare salutiferum sacramentum eius sacramen-
 tum. Hinc Petrus in Actibus Apostolorum. Deus autem. qui prænunciauit per os om-
 nium prophetarum. pati Christum suum. impleuit sic. Istud enim ignorare. illorū erat. qui
 prophetas. aut non legerant. aut non intellexerant. Quomodo ergo saltem propheta. ne di-
 cum plus q̄ propheta. diceretur aut esset? Cum per huiusmodi rationem adducti. recte
 senserimus. quia Iohannes. sicut cetera Christi sacramenta. ita & hoc ipsum sciebat quod
 interrogabat. restat. ut quæramus. quid interrogauerit dicendo. tu es qui uenturus es. an a-
 lium expectamus? & quid opus fuerit ut hoc interrogaret missis discipulis duobus. Profe-
 cto hoc interrogauit. utrum ipse esset Messias. id est Christus. qui utiq; expectabatur uen-
 turus. ita ut mulier quoq; Samaritana dixisse legitur. Scio quia Messias uenit. qui dicitur
 Christus. Cum ergo uenerit. ille nobis annuntiabit omnia. Nec mirum q̄ hic in una ea-
 demq; re circa unam eandemq; personam. præsenti simul & futuro tempore usus est. dicē-
 do. tu es qui uenturus es. Nam & turbæ. quas parauerat de quin. y panibus & duobus pis-
 cibus. ita dixerunt. Quia hic est uere propheta. qui uenturus est in mundum. Et hic & illic
 quod dicitur uenturus. id est. ac si diceretur. de quo scripturæ siue prophetæ testati sunt. q̄
 esset uenturus. Hoc igitur (ut iam dictum est) interrogauit. utrum ipse esset Christus. an a-
 lius hoc nomine esset expectandus. Cur autem hoc interrogauit eum. quem ipsum esse.
 prophetando. baptizando. ostendēdo. clamauerat? Vtiq; magnam ob causam. quā Euan-
 gelista non præteriiuit. præmittendo. cum audisset Iohannes in uinculis opera Christi.
 Quidnam sibi uult dictio huiusmodi. audisse Iohannem in uinculis opera Christi. & iccir-
 co missis duobus discipulis interrogasse illum interrogatione huiusmodi? Nonne idem Ioh-
 hannes. antequam missus fuisset in carcerem. audierat opera Christi. quorū illud pulcher-
 rum fuit. quod inuitatus ad nuptias. aquam in uinum conuertit? Nonne & uocem audi-
 erat patris de cælo super eum dicentis. tu es filius meus dilectus. in quo mihi bene compla-
 cuit? Si interrogatione opus erat. cur non illis prioribus signis commonitus interrogauit?
 Perpendenda igitur subtilius est causa. quam (ut iam dictum est) Euangelista significauit.
 præmittendo. Iohannes autem cum audisset in uinculis opera Christi. Nimirum hoc uult
 intelligi. quia cū opera eius reuera essent opera Christi. id ē. talia opera. qualia nemo alius
 facere potuisset. nisi solus ipse Christus filius dei: inter ipsa tamen opera. Christum se esse.
 palam nō dicebat. imò & discipulos suos hoc dicere prohibebat. Exempli gratia. Cum in-
 terrogasset discipulos suos dicens. Quem dicunt homines esse filium hominis. ac subinde
 Vos autem quem me esse dicitis? Respondente Petro. tu es Christus filius dei uiui. illum
 quidē beatificauit pro cognitione & confessione ueritatis. sed prohibuit eos dicere in uul-
 gus. sicut protinus refert Euangelista. Tunc (inquiens) præcepit discipulis suis. ne cui di-
 cerent q̄ ipse esset Christus. Causam quoq; propter quam istud præcepit. ex his quæ
 continuo sequuntur. promptū est agnosci. Exinde (inquit Euangelista) cœpit Iesus osten-
 dere discipulis

Questio sup
 interrogatus
 ne Iohannis.

Actu. 3.

Responso

Iohan. 4.
 Tu es qui uen-
 turus es.

Iohan. 6.

Causa. cur sic
 interrogauit
 Iohannes.

Iohan. 2.
 Math. 3.

Math. 16.
 Lucæ. 9.

dere discipulis suis, quia oporteret eum ire Hierosolymam, & multa pati à senioribus & scribis & principibus sacerdotum & occidi & tertia die resurgere. Denique per occasionem, siue accusationem regij nominis, scilicet Christi, futurum erat ut traderetur gentibus à ludæis dicentibus. Omnis qui se regem facit, contradicit Cæsari. Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris. Maxime hanc ob causam ita præcepit. Ergo ne hoc dicimus, quod mortem refugere uoluerit, & iccirco mortis occasionem, scilicet regium nomen tacuerit, & discipulis suis, ut de hoc tacerent, præcepit. Nequaquam, sed sicut mortem eius oportebat non multum differri, ita profecto expediebat non nimis accelerari. Prius oportebat conditum euangelium, & tanta fieri quanta facta sunt, quorum pars aliqua conscripta, sufficientibus testimonijs probare posset Christianæ fidei sacramentum. Vbi tempus fuit, postquam & docuit, & signa sufficientia fecit, tunc (quod ualde notandum est) non solum neminem prohibuit uerum etiam turbam multam & pueros multos admisit sibi ad publicam acclamationem regij nominis, dicentes, Osanna, benedictus qui uenit in nomine domini, benedictum quod uenit regnum patris nostri Dauid, benedictus qui uenit rex in nomine domine, pax in caelo & gloria in excelsis. Demonstratum est, quia dominus noster ante tempus suæ passionis, licet filium dei se esse edixerit, & operibus comprobauerit; tamen regium nomen, quod est Christus, quia nimis inuidiosum foret, non solis ludæis uerum etiam Romanæ potestati, & ipse tacuit, & discipulis suis ut de hoc tacerent præcepit. Hoc iccirco demonstrauimus, ut consequenter elucescat, qualis esse potuerit sollicitudo Iohannis, qui cum audisset in uinculis opera Christi, mittens duos de discipulis suis, ait illi. Tu es qui uenturus es, an alium expectamus? Qualis ergo sollicitudo eius fuit? Pro qua re sollicitus fuit? Auribus nostris audiuius, audiendo experti sumus, etiam adhuc dicere ludæos aduersarios nominis huius. Vos dicitis, discipuli eius dixerunt, ipse tamen non dixit, quod ipse esset Christus, quod ipse esset Messias quem nos expectamus. Putas ne quod & discipuli eiusdem Iohannis, qui æmulantes pro magistro suo, nonnunquam talia loquebantur? quale est illud, Rabbi qui erat tecum trans Iordanem, cui tu testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat, & omnes ueniunt ad eum, putas ne (inquam) quod aliquando etiam istud dixerint. Rabbi, tu illum Christum esse dixisti, ipse autem Christum se esse non dicit? Volens igitur ipsius ex ore auditum esse, quod Christum ipse esset, & sciens, quia ille fidelis permanet, negare se ipsum non potest, mittens duos de discipulis suis, ait illi. Tu es qui uenturus es, an alium expectamus? Respondens Iesus, ait illis. Euntes, renunciate Iohanni, que audistis & uidistis. Lecti uident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes euangelizantur. Et beatus est, qui non fuerit scandalizatus in me. Illis autem abeuntibus, cœpit Iesus dicere ad turbas de Iohanne. Quid existis in deserto uidere? Harundinem uero agitatam? Sed quid existis uidere? Hominem mollibus uestitum? Ecce qui mollibus uestiuntur, in domibus regum sunt. Sed quid existis uidere? Prophetam? Ecce dico uobis, & plus quam prophetam. Hic est enim, de quo scriptum. Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui preparabit uiam tuam ante te. Diligenter animaduerte, dilector siue auditor, qualis, quàm rei uel tempori congrua fuerit responsio hæc. Denique in Malachia, ubi scriptum est illud quod edixit, Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam qui preparabit uiam tuam ante te, continuo sequitur. Et statim ueniet ad templum sanctum suum dominator, quem uos quaritis, & angelus testamenti quem uos uultis. Ecce uenit, dicit dominus exercituum. Forte optares, si tu quicumque es discipulus Iohannis, discipulus gratiæ domini, necdum tamen perfectus ad cognoscendum, in quo sit constans illud quod habes in psalmo totiens decantatum. Eloquia domini, eloquia casta, argentum igne examinatum; optares (inquam) ut ad interrogationem istam, tu es qui uenturus es, an alium expectamus, responderet, ego sum, nec alius est expectandus. Eset quippe responsio hæc eloquium castum, argentum uerum; sed apud homines non uideretur eloquium castum, non æstimaretur argentum igne examinatum; quippe quorum dijudicatio tam est iniqua, ut ipse sciens & prouidens diceret, maxime pro sua persona. Amen dico uobis, quia nemo propheta acceptus est in patria sua, Sapiens igitur & ipsa sapientia, inde protulit suæ responsionis

Iohan. 9.

Matth. 23.
Marci. 11.
Lucæ. 19.Qualis fuit
sollicitudo Iohannis.

Iohan. 5.

2. Timo. 2.

Malach. 3.

Ibidem.

Psalm. 119.

Lucæ. 4.

responsionis eloquium castum, ubi nihil est dictum uel scriptum quod non sit argentum igne examinatum, nec audeat dicere quisquam, nisi impius, quod non sit irrefragabiliter uerum. ¶ Nunc igitur quoniam & nos discipuli sumus gratiæ domini, & dominus Iesus ad uos loquitur de Iohanne, syllogismum amabilem perficiamus. Proponit ipse Christus Hic est enim, de quo scriptum est. Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit uiam tuam ante faciem tuam. Assumamus nos. Sequitur autem protinus in eodem propheta. Et statim ueniet ad templum sanctum suum dominator, quem uos quæritis, & angelus testamenti quem uos uultis. Concludant omnes turbæ Christianorum. Igitur iam non est expectandus alius, certissime enim iam uenit, qui expectabatur uenturus dominator quem uos quærebatis, & serui domini: angelus testamenti quem uolebatis & uos quibus & testamentum creditum fuit & promissio, eius spem in testamento ipso iste magni consilii angelus confirmauit. Iam (inquam) uenit statim quippe illum secundum ueritatem scripturæ uenire oportuit, ubi missus est iste angelus ad hoc destinatus, ut pararet uiam ante faciem eius. ¶ Si autem de facie dominatoris huius dubitatis & dicitis, ubi est ille uel quis est ille qui iam uenit, si uobis non sufficit index digitus dicentis, Ecce agnus dei, accipite aliud testimonium, quod huic testimonio scripturæ præmisit. Cæci uident, claudi ambulat, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes euangelizantur. Hoc testimonium operum, quæ utiq; sunt opera Christi, quæ Iohannes in uinculis audiuit, quæ nemo alius nisi Christus facere potuit. Hoc (inquam) testimonium cum illo testimonio scripturæ collatum, ad quod misit nos dicendo de Iohanne, Hic est enim de quo scriptum est, Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, non finit ignorare, nisi eum, qui uult istum Iesum à Nazareth, qui putabatur filius Ioseph, illum esse dominatorē & angelum testamenti quem quærebatis, quem uolebatis. ¶ Hoc plane Iohannes quondam nesciebat, uidelicet quis homo, quali facie uel habitu inter homines ambularet, apud quos sine inter quos nutritus esset is qui rex Christus dici uel esse deberet, à quo mūdum uniuersum & ipsam Iohannem baptizari oporteret. Sciebat tanquam propheta quod iam uenisset, sed nesciebat quis nam, ubi nam ille esset, prius quàm spiritus sanctus demonstraret eū, descendens sicut columba, & manens super eum. Hinc ipse dicebat. Et ego nesciebam eum, sed ut manifestaretur in Israhel, propterea ueni ego in aqua baptizans. Item. Et ego nesciebam eum, sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit. Super quem uideris spiritum descendentem sicut columbam, & manentem super eum, Hic est qui baptizat in spiritu sancto. ¶ Hoc nimirum pro sinceritate testimonium sui dixit, uolens scire auditores, quod non pro fauore humano testimonium illi perhiberet, testem idoneum esse designans eum, qui in testificando non personam attendit, sed causam, ut ipse, qui in testimonio suo, cum sciret causam, nondum sciebat personam. Hoc (inquam) nesciebat, & salua propheticæ gratiæ magnitudine, nescire poterat quis homo, quali facie uel habitu esset Messias, id est Christus, quem uenisse constabat. Sic Samuel sciebat quidem de filijs Israhel electum iam esse regem, locuto ad se domino, prouidi enim mihi in filijs eius regem, sed quis filius eius esset dei electus, nesciebat, in tantum ut diceret uiso Heliab. Num coram domino est Christus eius? Similiter in cæteris filijs ita suum executus est officium, & domini expectauit iudicium, ut cum tandem ungeret Dauid, reuera dicere posset, & ego nesciebam eum. ¶ Ecce quod quærebat Iohannes interrogando dicens, tu es qui uenturus es. Hoc enim ille fidelis amicus quærebat, hoc intendebat, ut non contentus filius dei testimonio Iohannis, maiori testimonio manifestaret se, testimonio dei patris sui, quemadmodum apud alium Euangelistam ipse dicit Iudæis. Vos misistis ad Iohannem, & ille testimonium perhibuit ueritati. Ego autem ab homine testimonium non accipio. Item. Ego autem habeo testimonium maius Iohanne. Opera enim, quæ dedit mihi pater ut perficiam ea, ipsa opera, quæ ego facio, testimonium perhibent de me, quia pater me misit. Et cætera usque scrutamini scripturas, quia uos putatis in ipsis uitam æternam habere, & illæ sunt quæ testimonium perhibent de me. Quæ nam sunt opera quæ dedit pater in testimonium huic filio suo Iesu Christo, nisi ista quæ nunc dicit, cæci uident, claudi ambulat, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes euangelizantur. Et quæ uel quales sunt scri-

Syllogismus
ex propheta
Malachia.

Roma, 3, 2.

Testimoniū
ex operibus,
Iohan, j.

Lucæ, 3
Quo Iohan
ni reuelatus
est Christus
Iohan, j.

Sincerus tes
tis Ioh, Bap.

j. Reg. 16

Maius testi
moniū Iohan
ne, r̄ū ex opis
bus, r̄ū ex scri
pturis de
Christo.
Iohan, j.

pturae, quas scrutari praecipiens, & illae sunt (inquiens) quae testimonium perhibent de me nisi quales hic degustare potes in isto capitulo: Hic est enim de quo scriptum est, ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui praeparabit uiam tuam ante te: si tamen sequentia perlegas. ¶ Ecce igitur, quod cupiebat Iohannes ex ore ipsius auditum esse testimonium maius Iohanne, imò testimonia, de quibus recte dixerit Psalmista, Mirabilia testimonia tua, ideo scrutata est ea anima mea. Sunt enim duo testimonia hic, alterum mirandorum operum, alterum in declaratione scripturarum. Vere mirabilia testimonia haec, & ideo scrutari ea debet anima nostra. ¶ Primum ita scrutandum est, ut non solummodo respiciamus eos illos, qui tunc corporaliter illuminati uiderunt, claudos illos qui tunc corporaliter ambulauerunt, leprosos illos qui tunc corporaliter mudiati sunt, surdos illos qui tunc corporaliter audierunt, mortuos illos qui tunc in corpore resurrexerunt. Ibi namque non perfectio sed initium erat operum quae dedit mihi pater (ait) ut perficiam ea. Vbi ergo uel quando perfecit ea? Nimirum in morte & resurrectione sua, quando mortem nostram moriendo deuicit, & uitam resurgendo reparauit, ita ut iam non moriatur, mors illi ultra non domineatur, quod & de nobis non incerti speramus. Et tunc dato spiritu sancto perficit opera ista, quia uere caeci uident, claudi ambulant: qui nimirum caeci, qui claudi, qui leprosi, qui surdi, qui mortui, qui pauperes nos eramus, & hoc nobis multum debet ualere ad testimonium huius respondentis pro se, quia per fidem eius uidemus, ambulamus, mudiati sumus, audigeltati sumus, ut qui pauperes eramus, diuites in uerbo & scientia facti sumus. Prout pertuit animus fidelis, limare atque polire conatus est aurum loci praesentis, quatinus & intentionem Iohannis in interrogantis, & maiestatem Christi ad interrogata respondentis, ex uerbis ipsis olector siue auditor, splendidius apparentem agnoscere possis. ¶ Nunc illud non praeterire libet, quia testimonium testi suo Iohanni pulchra uicissitudine reddens iste testis fidelis, ualde congruum secundum rem ipsam initium sumpsit. Quid (inquit) existis in deserto uidere. Sciendum quippe, quia cum diceret, tunc neque Iohannes in deserto, sed in carcere erat, neque Christus ipse in deserto, sed in qualibet ciuitatum loquebatur ad turbas, de Iohanne. Sic enim praemissum est, quia praecipiens apostolis suis duodecim, transit ut doceret & praedicaret in ciuitatibus eorum. Ergo ad illum exitum turbarum respexit, & illius exitus turbas memores esse uoluit, de quo Marcus ita praescribens, initium sancti euangelij Iesu Christi filij dei, statim subiunxit. Sicut scriptum est in Esaia propheta, Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui praeparabit uiam tuam. Vox clamantis in deserto, parate uiam domini, rectas facite semitas eius. Fuit Iohannes in deserto baptizans & praedicans baptismum poenitentiae, in remissionem peccatorum. Et egrediebantur ad illum omnis Iudaea regio, & Hierosolymitae uniuersi, & baptizabantur ab illo in Iordane flumine, confitentes peccata sua. Memorabiles illos exitus turbarum ipsa Iohannis uerba nobis fecerunt: inter quae illud maximum fuit, quod existimante populo, & cogitantibus omnibus in cordibus suis de eo, ne forte ipse esset Christus, confessus est & non negauit, & confessus est quia non sum ego Christus. Propterea testis iste fidelis, qui testimonium redditurus est omnibus in die iudicij, & pro merito suo singulis: harundinem (inquit) uento aggitatam existis uidere? Non utique, quia non flexus est, non inani gloriae celsit, & pro nihilo habuit popularem auram siue uentum tantae existimationis. ¶ Aliud fuit quod hominibus placere non curans, ipsum Herodem arguit, non licet (inquiens) tibi habere uxorem fratris tui. Propterea subiunxit. Sed quid existis uidere? Hominem mollibus uestitum? Non utique, quia ecce qui mollibus uestiuntur, in domibus regum sunt. Iohannes autem non in domo, sed in carcere regis est. Homines mollibus uestiti, id est adulatorum, qui regum suorum adulantur peccatis, tractabiles atque suauis dominatoribus tanquam beneficiis, cum sint iniqui, sicut Herodes patror adulteri, ecce in domibus conuiuij circa latera regalia comedunt & bibunt. Iohannes autem spinosus, & aspero uestitu armatus, ita ut palpari non possit, iuxta illud. Verba sapientium, quasi stimuli, & quasi clauis, in altum defixi. Hic talis extra conuiuium in carcere clausus est: nec aliter admittitur in illas domos regum, nisi ita, ut afferatur caput eius in disco, saltatricis praemium, saltationis praecium. ¶ Dux

Psalm. 118.

Opa Christi plus spiritali q corporali facta respici debent.

Iohan. 4.

Roma. 6

Luc. 7

1. Cor. 1.

Apoca. 1.
Quid existis in desertum

Marci. 1.
Esaia. 40

Iohan. 1.

Matth. 14.
Marci. 6.

Eccles. 12.

Quæ istæ interrogationes, quibus singulis sine dubio subiungitur, non auditorem attentum fecerunt ad interrogationem tertiam, cui ipse qui interrogat subiungit hoc etiam modo. Sed quid existis uidere? Prophetam? Etiam dico uobis, & plus quam prophetam. Et ita esse, ratione subiuncta protinus probat. Hic est enim (ait) de quo scriptum est. Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit uiam tuam ante te. Attentis namque auribus hic opus erat, ut audito hoc scripto, non solæ quæ tunc præsentibus aderant turbæ, uerum etiam omnes populi siue gentes quæ hoc erant audituræ, oculos aperirent, circumspicerent, & perlegendo sequentia capituli huius, quorum supra iam meminimus, scirent quid uel quantum esset responsum ad intentionem interrogationis huius, tu es qui uenturus es, an alium expectamus? Et quid uel quantum hoc est? Nimis hoc tale uel tantum est, ac si diceret. Iohannes ante faciem meam officium agit angeli, quod uidelicet officium angeli, quantum distet ab officio prophetæ, debet scriba doctus quærere & proferre de scripturis sanctis. Quibus requisitis, audire & dicere poterit. ¶ Angelorum officium est, non solum res uenturas siue iam instantes pronunciare, uerum etiam ad certas mitti personas, per quas oporteat administrari res ipsas, & eorum corda præparare colloquij sui præparatione, qui digni sint operatione diuinitatis, quam oportet fidem, per quam iustus uiuit familiariter peruenire. In hoc officio primi, post uerbum promissionis, fuerunt illi tres angeli, qui apparentes Abraham in figura sanctæ Trinitatis, hospitio eius fuerunt recepti, loquente in ipsis domino, ac dicente. Reuertens ueniam ad te tempore isto, uita comite, & habebit filium Sara uxor tua. Nouissimus angelorum, qui eiusdem promissionis administrator fuerunt, Gabriel ad Mariam missus est uirginem, ut præparabilem eius mentem præpararet annuntiatione ista. Ecce concipies & paries filium. ¶ Porro prophetarum officium fuit, promissionem eandem siue aduentum eius, absque certis pronunciare personis. Exempli gratia. Audite ergo (ait Esaias) domus David. Ecce uirgo concipiet & pariet filium, & uocabitur nomen eius Emanuel. Neque iste, neque quisquam alius prophetarum, ad certam aliquam personam missus est, ut tale quid euangelizaret, nisi iste plus quam propheta Iohannes, qui ad hoc missus est, ut præsentem Christum hominibus digito demonstrans, uiam ante faciem eius ipsa demonstratione præpararet. Pro hac excellentia Iohannes, plus quam propheta, & angelus est. Vnde adhuc testis iste fidelis, Iesus Christus, clarissima testificatione intonat. Amen dico uobis, non surrexit inter natos mulierum maior Jobanne Baptista. Qui autem minor est in regno cælorum, maior est illo. Nota & ubi uniuerso celebris atque clarissima sententia hæc, hoc solo indiget, ut intentio quoque tantum testimonij nota sit, id est, ut sciatur, quæ causa fuerit, ut eo potissimum loco uel tempore de præcursore suo dominus testimonium proferret tantæ magnitudinis. ¶ Quam ergo putamus fuisse causam, nisi magnam humilitatem beatissimi Iohannis? Ille namque plus quam propheta, sciens sese non esse seruandum tempori illi, quo palam prædicari deberet mysterium sacrosanctæ incarnationis Iesu Christi filij dei, hoc ipsum ascribebat sue indignitati, ita ut diceret, prius quam in carcerem missus fuisset. Qui post me uenturus est, fortior me est, cuius non sum dignus calciamenta portare. Nonne hoc ipsum dicebat apud se quando tenebatur in uinculis occidendus, & sic ad tempus illud non peruenturus? Nimirum fidelis amicus sponsi, beatos & omni honore dignos existimabat illos, quibus contingeret calciamenta illa portare, id est, incarnationis illius mysterium tempore oportuno palam omni mundo prædicare, licet nullus ad plenum, sicuti est, tantæ rei sacramentum potuerit aut possit euoluere: seipsum autem illis beatis longè imparem, longè minorem, propter hoc ipsum, quia morte præueniente futurum erat, ut non possit illa calciamenta portare tantum, hoc euangelium prædicantium, socius aut conuiuator existere. Consolatum igitur illum existimate consolatione magnificentie huius, quia profecto, si non inter natos mulierum, nec inter Apostolos siue Euangelistas, qui utique nati mulierum sunt, surrexit quisquam maior Iohanne Baptista. ¶ Quis tandem ille est minor in regno cælorum, qui maior est illo? Putas ne angelus minoris meriti, quo omnes angeli, quantumcumque diuersi sunt meriti aut ordinis, maiores sunt eo, quod ille minimi sit meriti? Sed illum nescimus, quis sit. Neque enim scriptura de eiusmodi quicquam nobis annunciauit. Nunquid uero regnum cæ-

Iohannes propheta & plus quam propheta.

Malneh. 3.

Angelorum officium.

Gene. 17. 17.
Ibidem. 18.

Luce. 7.
Prophetarum officium.
Esaiæ. 7.

Magna humilitas Iohannis.

Matth. 3.

gnum cœlorum de solis angelis, & non etiam de hominibus consistit? Solet etiam regnum cœlorum ecclesia præfens intelligi, ut illic, Mitter filius hominis angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala. Neque enim in illa ecclesia cœlestia scandala erunt, quæ possint auferri. Ergo ne quisquis in isto regno cœlorum minimus, uel minimi est merito, maior Iohanne erit? Nimirum iuxta hunc sensum contraria sententia obueniet, ut consequenter dicat. Inter natos mulierum non surrexit minor Iohanne Baptista. Quærendus est igitur ille minor in regno cœlorum, quis sit, & cito inuenitur, quia in ueritate ipse est qui hæc loquitur, CHRISTVS Iesus filius dei, minor uel minimus omnium nostrum, minor cunctis paruulis, humilior humilibus cunctis, miro modo ministrans ut minimus, regnans ut maximus, quemadmodum dicit. Qui maior est uestrum, erit minister uester. Item. Nam quis maior est, qui recumbit, aut qui ministrat? Nonne qui recumbit? Ego autem in medio uestrum sum, sicut qui ministrat. Et ego dispono uobis, sicut dispositum fuit mihi pater meus, regnum, ea uidelicet dispositione, ut ibi tanto quisque sit maior, quanto apud se est minor, id est humilior. ¶ Diceret aliquis, Vbi est illud regnum? Aut quando ueniet illud regnum cœlorum? Ait ergo. **L** A diebus autem Iohannis regnum cœlorum uim patitur, & uolenti rapiunt illud. ¶ Apud alium Euangelistam interrogatus idem dominus à pharisæis, quando uenit regnum dei, dixit eis. Non uenit regnum dei cum obseruatione, neque dicent, ecce hic aut ecce illic. Ecce enim regnum dei intra uos est. Plus aliquid hic dixit, attamen ad idem respicit. Cum enim prædicaret dicens. Poenitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum, profecto nescientes mysterium regni dei, sæpe quærebant, sæpius inter se conferebant, ubi nam esset aut quando ueniret illud regnum dei. ¶ Proinde ipse uolens eos scire, quia regnum dei præsentia esset aduentus ipsius regni Christi, & quod in illud regnum introire, hoc esset, poenitentiam agere secundum prædicationem uel testimonium Iohannis Baptiste: & illic interrogatus à pharisæis, dixit. Ecce enim regnum dei intra uos est, & hic cogitationibus turbatum respondens, à diebus autem (inquit) Iohannis Baptiste regnum cœlorum uim patitur, & uolenti rapiunt illud. Ac si diceret, Non sicut olim, ita & nunc, regnum dei siue regnum cœlorum de longinquo uenturum expectatur, sed iam uenit, iam intra uos est, ita ut apprehendi possit, iamque manu apprehenditur, manu rapitur, uim patiens à uolentibus, id est, à peccatoribus poenitentibus, & hoc à diebus Iohannis Baptiste, nam ante illum non ita erat. Ante eius diem prænunciabatur, & nondum uenerat. Hoc est quod continuo sequitur. **L** Omnes enim prophete, & lex usque ad Iohannem prophetauerunt. Et si uultis recipere, ipse est Helias qui uenturus est. Qui habet aures audiendi, audiat. ¶ Prophetauerunt, id est, uenturum fore Christum, prænunciauerunt. Iohannes autem post omnes illos ueniens, non prophetat, ut illi, aut prænunciat, sed digito demonstrat. Statim ut ille uenit, uenisse constat regnum dei, secundum supra memoratam prophetiam ueritatem, ubi præmissio ecce ego mitto angelum meum, & præparabit uiam ante faciem tuam, continuo sequitur, & statim ueniet ad templum sanctum suum dominator, quem uos queritis, & angelus testamenti, quæ uos uultis. ¶ Itaque sicut iam dictum est, omnes prophete & lex usque ad Iohannem prophetauerunt, subauditur de primo aduentu Christi siue regni dei à diebus autem eius usque nunc, id est, quam diu dicitur nunc, siue (ut Apostolus dicit) dum dicitur, hodie si uocem eius audieritis, scilicet ab illis diebus Iohannis usque ad consummationem seculi, iam non prophetatur aut non prænunciatur, sed præfens adest regnum dei, & uolenti scilicet peccatores, qui propter peccata sua nihil iuris haberent in regno dei, fortes facti per spiritum humilitatis, qua Moyses homo mortalis uolentem irasci deum, tenere potuit: rapiunt regnum dei pie uolenti: & ipsum regnum dei uim patitur, & non quomodo docunq; sed libenter patitur uim eiusmodi, & hoc fit usque nunc, id est, usque ad consummationem seculi, ita se habet res à diebus Iohannis. ¶ Et si uultis (ait) recipere, si uultis scripturam siue prophetiam spiritualem spiritualiter intelligere, dicentem. Ecce ego mitto uobis Heliam prophetam antequam ueniat dies domini magnus & horribilis, & conuertet cor patrum ad filios, & cor filiorum ad patres eorum, ne forte ueniam & percussam terram anathemate, Si (inquam) uultis recipere, ipse est Helias qui uenturus est, id est, de quo

Math. 13
 Ille minor in reg. cœlorum Christus. est.
 Math. 20.
 Lucæ. 22
 Lucæ. 17
 Math. 4
 Regni dei intra uos est.
 Malach. 3.
 Reg. cœl. uim patitur.
 Hebræ. 4.
 Exodi. 32.
 Malach. 4

de quo legitis quia uenturus est. Helias utique non proprietate personæ, sed spiritu & uirtute. Magnum sacramentum, magnum mysterium. Propterea dicit. Qui habet aures audiendi, audiat. ¶ Hic iam forte quarat aliquis, quicumque est ille qui audiuit. Et si in cæteris Iohannes spiritum & uirtutem Helix habuit, nonne multum dissimilis uerit illi, saltem in zeli magnitudine? Helias nanque zelo zelatus sum (ait) pro domino deo exercituum, interfecerat enim gladio prophetas Baal, quadringentos & quinquaginta uiros, & ita non solum uerbo redarguis, uerum etiam ferro persecutus est impietatem regis Ahab, & uxoris eius Iezabel. Iohannes nihil tale fecit. Nam uere quidem sicut de Helia dictum est, ita & de Iohanne dicere conuenit, quia surrexit sicut ignis, & uerbum ipsius quasi facula ardebat. Verbi gratia, ut diceret. Genimina uiperarum, quis ostendit uobis si uentura ira, facite ergo fructus dignor penitentix, iam enim securis ad radicem arborum posita est, & his similia: sed neq; securi neq; gladio materiali quenquam percussit immo ipse gladio caput amisit in carcere Herodis & Herodiadis. Helias autem furorem Ahab & minas Iezabel curru igneo subleuatus euasit. Nonne ergo uel in hoc magna est dissimilitudo istorum scilicet Helix & Iohannis? ¶ Ad hæc ut breuiter respondeam, dicendum in primis, quia sicut dominus noster hic elocutus est, dicens. Omnes enim prophetae & lex usq; ad Iohannem prophetauerunt, subauditur Christi aduentum, iam uero non est prophetandum, quia uenit quem prophetabant uenturum: ita ueraciter dicas, quia non falsas Helias, sed & omnes sancti & iusti usq; ad Iohannem, recte & necessario sese gladijs accinxerunt, in gladio percusserunt, & sicut ante nos dictum est, uerberauerunt tyrannos, sacrilegos interfecerunt: A diebus autem Iohannis, nec ipsi Iohanni, nec alicui uiro spiritualis propositi conceditur euaginare gladium. Sed conuerte (ait dominus) gladium tuum in locum suum, & quod uni Petro dixit, omnibus dicit, fatis est, finite usq; adhuc. Et est sensus, ¶ His usq; necessarium, ut omnes expectatores regni dei, quoniam nondum uenerat materialibus uterentur gladijs ob defensionem generis sui, cuius de carne iuxta promissiones oportebat uenire regnum dei: quod uidelicet genus eorum, si (ut uolebat diabolus) fuisset a gentibus extirpatum, non esset unde implerentur promissiones: sicut succisa arbore unde fructum speres. Itaque usq; huc, ait, subauditur, gladij necessarii fuerunt, iam finite fatis est. Igitur partem istam spiritus Helix, quæ est zelo bono in gladio percutere, non requiritur in Iohanne, immo gaudemus in eo defuisse: quia temporis alterius Iohannes initium fuit, ita ut tempus superius respiciens, recte dicas pro causa quam dixi. Tempus occidendi, & tempus sanandi. Tempus belli, & tempus pacis. Hactenus iuxta intentionem interrogantis Iohannis respondens summa sapientia perorauit, & responsio eius per istam uiam, qua gradimur, lucem sparfit, ut uideamus, & non ignoremus illud, quod Iohannes discipulos suos scire uoluit, mittens illos ad interrogandum, tu es qui uenturus es, an alium expectamus. Tandem operæ precium est scire conclusionem huiusce orationis, qualis sit. Ait. **L**ui autem similem existimabo generationem istam? Similis est ueris sedentibus in foro, qui clamantes coequalibus dicunt. **L**ecimus uobis, & non saltastis, lamentauimus, & non planxistis. **V**enit enim Iohannes, neque manducans neque bibens, & dicunt, demonium habet. **V**enit filius hominis, manducans & bibens, & dicunt, **E**cce homo vorax & potator uini, publicanorum & peccatorum amicus. **E**t iustificata est sapientia a filijs suis. **S**ensus iste est. Dixi uobis de Iohanne, quia angelus, quia Helias est, angelus non societate naturæ, sed officij dignitate. Helias non proprietate personæ, sed spiritu & uirtute. Et si habetis aures audiendi, consequenter audire & intelligere debuistis, quia ego sum dominator, qui uos queritis, & angelus testamēti quæ uos uultis, & nūc ueni pro salute generis humani, ante quæ ueniet dies meus, dies iudicij magnus & horribilis. Vos autē neq; percurionē eius neq; aduentū meū suspere parati estis, aut parari uultis, contra uosmetipsos diuisi, & quæ imparati sitis finis utriusq; probabit, finis meus finis Iohannis. ¶ Cui ergo similem dicam generationem istam: cuius tempore & Iohannes quasi angelus puenit, et ego dñator statim ueni, triginta annos & paulo plus uobiscum morati, qui sunt dies unius generationis? Si uultis, audiat.

Quæstio.

3. Reg. 19.

Ecci. 42.

Matth. 23.

Marci. 4.

4. Reg. 2.

Responsio de usu gladij.

Matth. 26.

Lucæ. 22.

ego + Huc addo + fuit,

Ecci. 3.

Pueri Aulæ Iudæi.

Puerorū can-
tantiū primus
Christus.

Esaia. 52

Esaia. 2.

lege tuorax

Luca. 3.

Matth. 5

Psal. 50

Roma. 3.

Psal. 94

Locus dis-
sicilis.

Roma. 11.

1. Timo. 2

milis est pueris sedentibus in foro, & cetera. Quam boni pueri, qui dicunt, cantauimus, le-
mentauimus: q̄ mali & q̄ stulti pueri, quibus dicunt, non saltastis, nō planxistis. ¶ Puerorū
cantantiū primus & præceptor optimus erat ipse dominus noster Iesus Chr̄s, de quo
deus pater in Esaia loquitur. Ecce puer meus, exaltabitur, & eleuabitur, & sublimis erit
ualde. Et alibi puer idem ipse dicit. Ecce ego & pueri quos mihi dedit deus. Huiusmodi
puerorum cantatio fuit, quam puer iste primus sic incepit, ut cum publicanis & peccatoris
bus manducaret, quatenus per hanc benignissimam condescensionem beniuoli redderen-
tur ad audiendum bonum nuncium, scilicet paratam sibi esse remissionem peccatorum.
Ad huiusmodi cantationem Iudæi non saltauerunt, non exultauerunt, non in bonis o-
peribus sese excitauerunt, immō cantanti huic & pueris eius, scilicet Apostolis, inuiderūt,
& ipsum maxime blasphemauerunt. Propterea dicit. Venit filius hominis manducans &
bibens, & dicunt. Ecce homo t̄ uorans, & potator uini, publicanorum & peccatorum a-
micus. ¶ Puerorum lamentantiū primus uel maximus erat Iohannes, qui peccatis argu-
endis asperrimus, Genimina (inquit) uiperarum quis ostendit uobis fugere à uentura ira.
Erat autem uestitus pilis cameli, & zona pellicea circa lumbos eius, & locustas & mel sylo-
uestre edebat. Hoc totum lamentatio erat. Ad huiusmodi lamentationem non plaxerunt
quia penitentiam non cgerunt, immō & uelut insanum detestati sunt. Propterea dicit.
Venit Iohannes neque manducans neque bibens, & dicit. Dæmonium habet. Nonne
ergo inexcusabilis est generatio hæc? Plane inexcusabilis, ut stulti pueri. Deus autem uel
sapientia dei non est unde arguatur, ita ut constanter dicere possit. Quid ultra debui facere
tibi & non feci? Propterea dicit. Et iustificata est sapientia à filiis hominum. Iustificata ue-
raciter iustificatione illa, quam Psalmista desiderans dicebat. Ut iustificeris in sermonis
bus tuis, & uincas cum iudicaris. Vere magna & gloriosa iustificatio, cuius apostolus hoc
modo meminit. Quid enim si quidam illorum non crediderunt? Nunquid incredulitas
illorum fidem dei euacuauit? Absit. Est autem deus uerax, omnis autem homo mendax,
sicut scriptum est, ut iustificeris in sermonibus tuis & uincas cum iudicaris. Poterat ergo
dicere sic, & iustificatus est in sermonibus suis deus, fideliter adimplendo, quod patri-
bus promisit, proximus factus per assumptionem carnis generationi huic ingrata &
mendacis: sed quia de pueris similitudinem proposuerat, dicere maluit & iustificata est sa-
pientia à filiis suis: quia uidelicet pueri qui dicunt, cantauimus, lamentauimus, ipsi sunt fi-
lij sapientiæ, & ipsorum cantare siue lamentari est, iustificari, laudare & glorificare sapien-
tiam dei, cuius summum opus est incarnatio siue aduentus filij dei. ¶ Tunc cepit Iesus
exprobrare ciuitatibus, in quibus facte sunt plurime uirtutes, quia non egis-
sent penitentiam. ¶ Te tibi Lorozaïm, ue tibi Bethsaïda. Quia si in Tyro &
Sydone facte essent uirtutes, que facte sunt in uobis, olim in cilicio & cinere
penitentiam egissent. ¶ Veruntamen dico uobis, Tyro & Sydoni, remissius
erit in die iudicij quam uobis. Et tu Capharnaum, nunquid usq; in cælum ex-
altaberis? Usq; in infernum descendes. Quia si in Sodomis facte fuissent uir-
tutes, que facte sunt in te, forte mansissent usque in hanc diem. ¶ Veruntamen dico
uobis, quod terre Sodomorum remissius erit in die iudicij quam tibi. ¶ In miro mo-
do post illam sententiam, quam dixit, & iustificata est sapientia à filiis suis, ita subiunctum
est, tunc cepit exprobrare ciuitatibus illis. ¶ Nam uere capitulum hoc magnum est, & à
sanctis patribus scrupulose tractatum, qui utique sapientiæ filij, sapientiam eandem in o-
mnibus iustificare studuerunt. Ecce enim quasi oppositum. Si (inquit) in Tyro & Sydone
factæ essent uirtutes, quæ factæ sunt in uobis, olim in cilicio & cinere penitentiam egis-
sent. Si in Sodomis factæ fuissent uirtutes, quæ factæ sunt in te & Capharnaum for-
te mansissent usque in hanc diem. Cur ergo illuc uel illuc prædicatores non misit,
Cur uirtutes, quatenus fierent in eis, non procurauit? Itaque consequens uisum est, quod
illos saluos fieri noluerit: & deficiente ratione hoc solum sufficere nobis uoluerunt, quia
cuncta dei iudicia iusta sunt, & quia nemo potest uniuersum eorundem iudiciorū depen-
netrare profundum. ¶ Sed nos excitati quorundam modernorū importunitate, qui senten-
tiæ sunt contra illam apostoli sententiā, Qui omnes hoies uult saluos fieri, & ad agnitionē
ueritatis

ueritatis uenire: anima duertimus, non consequi, quod illos deus saluos fieri noluerit, scilicet Tyrios & Sydonios atq; Sodomitas per quas ad pœnitentiam agendam excitaretur, non procurauit. Hoc potius consequenter intelligi debet, quod de illorum pœnitentia non curauit. Nunquid enim quæuis pœnitentia curæ esse debet deo altissimo? Non utiq; sed pœnitentia illa quæ est secundum deum, qualem tunc ipse prædicare incipiebat, dicens, Pœnitentiam agite, appropinquare enim regnum cœlorum. ¶ Est autem alia pœnitentia secundum seculum, qualem agere potuit impius Achab, scindens uestem suam, & operiens cilitio carnem suam, ieiunansq; & dormiens in sacco & ambulans demisso capite propter sermones Helic quos dixerat, si mortuus fuerit Achab in ciuitate, comedent eum canes: si autem mortuus fuerit in agro, comedent eum uolucres cœli. Nunquid iste pœnitentiam egit propter regnum cœlorum? Non utiq; sed propter regnum terrenum, propter honorem presentem, & ne insepultus proijceretur contra honorem regium. ¶ Similiter Niniuæ nunquid pœnitentiam egerunt propter regnum cœlorum? Non utique, sed propter hoc tantum, ne subuenteretur illa Niniuæ. Nunquid uero pœnitentiam pro causa huiusmodi agere, id est, quod saluum fieri, uel saluum esse? Illa nanq; pœnitentia salutem affert quæ secundum deum est, quæ pro spe agitur seculi uenturi, pro metu gehennæ, pro amore uitæ æternæ. ¶ Vnde diligenter notandum, quia non dixit, si in Tyro & Sydona, si in Sodomis factæ fuissent uirtutes quæ factæ sunt in uobis, salui fuissent: sed olim (ait) in cilitio & cinere pœnitentiam egissent, & forte mansissent usq; in hanc diem, quorum neutrum idem est ac si diceret, salui fuissent. Vt igitur & in isto non solum fideliter, uerum etiam scienter iustificata sit sapientia à filiis suis, quærenda erat diligentius intentio præsentis capituli, & deo dante, citius occurrat. ¶ Intendit enim demonstrare dicendo hæc dominus noster, Iudæos cum gentibus, etiam infidelibus, esse deteriores, Duo enim illis prædicabat, & ut crederent, uirtutes faciebat, scilicet & temporale excidium loci uel gentis, quod futurum erat, & factum est à Romanis; & æternam pœnam gehennæ ignis, quæ in die iudicii parata est diabolo & angelis eius, & hominibus impijs. Cum utrunque prædicaret Iudæis, pœnitentiam non egerunt. Vnum uerbum si fuisset prædicatum Sodomitis, Tyris ac Sydonijs, cum testimonio tantarum uirtutum, scilicet temporale exterminium, quod passuri erant, pœnitentiam egissent sicut & prophetis dominus dicere solebat. Exempli gratia. Et si ad illos mittere te ipsi audirent te, domus autem Israel nolunt audire te, quia nolunt audire me. Et hoc in Niniuitis probatum est. ¶ Porro alterum, si tunc prædicatum illis fuisset regnum dei, non credidissent neque pœnitentiam egissent. Vnde nec fuissent salui, & iccirco prædicatores eis mittere non curauit. His dictis pro quaestione difficili, nunc ipsa scrutemur uerba præsentis capituli. ¶ Væ tibi (inquit) Corozaim, uæ tibi Bethsaida. Quoniam Corozaim interpretatur hoc mysterium meum, pulchre per hoc ipsum uocabulum commonemur, in his uerbis sensum sequi mysticum, incipientes ab interpretatione nominum. Corozaim ergo, cui uæ, interpretatur (ut iam dictum est) hoc mysterium meum, generationis illius, contra quam maxime loquitur, significat superbiam sine sapientiam uanam, cui dum absconduntur hæc (ut postmodum dicturus est) nimirum quodammodo dicitur hoc mysterium meum uobis absconditum, non uobis, sed paruulis reuelandum. Bethsaida, cui similiter uæ, interpretatur domus frugum, siue domus uenationis uocabitur, uos autem fecistis illam speluncam latronum. Capharnaum, cuius exaltationem percutiens, Descendens (ait) usque in infernum, interpretatur uilla consolatio: & eos omnes denotat, qui ab isto seculo capiunt consolationem. Exempli gratia, ut ille dicitur, qui dicebat anima suæ, anima habes multa bona posita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, epulare, & his dictis quasi exaltatus in cœlum, eadem nocte descendit atque in infernum. Talium quales istis tribus nominibus denotantur, notissimi generationis illius pueri fuerunt, quia non per ignorantiam, sed per superbiam & per inuidiam saltare noluerunt, & propter auaritiam plangere noluerunt ad euangelicæ prædicationis cantum siue lamentum. ¶ E contra gentes, quæ ignorabant & errabant & auditore uisq; uirtutibus credituræ erant, per hæc nomina mystice designantur. Tyrum, Sy-

addo t dū in
eis fieri uir
tutes,
Math. 4

3. Reg. 27:

Ionæ. 3

Iudæi cum
gentibus des
tiores.

Ezech. 3

Ionæ. 3

Corozaim

Bethsaida

Math. 27

Iohan. 2

Capharna

Luca. 10

Tyrum, Sy-

rum Sydonem & Sodomam. Tyrus nanque angustia, Sydon ueratio, Sodomam muta siue filens pecus interpretatur. Talis erat gentilitas. Erat enim in angustia, uidelicet, sicut Tyrus mari, ita profundo ignorantiae circumdata. Erat uenatio, scilicet malignorum spirituum, quasi deorum, ut putabat, laqueis irretita. Erat muta uel quasi pecus filens, quia sola quae carnis sunt sapiens, ea quae sunt spiritus, cogitare aut loqui nesciebat. ¶ Talium ante aduentum Christi nonnulli, scilicet Ninuitae, poenitentiam egerunt pro solo temporali exterminij: post aduentum uero eiusdem Christi, quam multae gentes pro solo auditu iudicij uel seculi uenturi, Iudaeis in incredulitate perseverantibus, cum utrunque (ut supra iam dictum est) praedicatum fuisset eis. In his & in caeteris huiusmodi iudicij iustificatur sapientia à filiis suis, & non à semetipsis, sed ex reuelatione supernae gratiae: hoc habent, ut eam iustificare norint. Vnde protinus Euangelista subiungit. **In illo tempore respondens Iesus dixit. Confiteor tibi pater domine caeli & terre, quia abscondisti haec a sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Ita pater quoniam sic fuit placitum ante te.** Ad ea, quae sibi in scripturis dici nouerat, qualium unum est illud, quod supra demonstrauit, ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui praeparabit uiam tuam ante te: respiciebat ut diceret, Confiteor tibi pater domine caeli & terrae, quia abscondisti haec a sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Et ideo pulcherrime atque sanctissime dictum est, in illo tempore respondens Iesus, De his maxime scripturarum uocibus, quae ex persona patris ad filium uel de filio proferuntur, illud sciendum, quia tanta tamque gloriosa continent sacramenta, ut pro ipsis confessione, id est laudatione, merito respondere debuerit ipse filius, Exempli gratia, ut est illud, Exurge gloria mea, exurge psalterium & cythara. Huic dicto ex persona patris respondens filius, Exurgam (inquit) diluculo, statimque sequitur. Confitebor tibi in populis domine, & psallam tibi in nationibus. Et in alio psalmo dicit. Propterea confitebor tibi in nationibus domine, & nomen tuo psalmum dicam. Praemisera autem de paruulis quidem, quibus haec reuelanda errant, populus quem non cognoui seruiuit mihi, in auditu auris obediuit mihi: de sapientibus autem & prudentibus, quibus haec abscondita & abscondenda erant, filij alieni mentiti sunt mihi, filij alieni inueterati sunt, & claudicauerunt à semetipsis suis. Igitur secundum scripturas ueritatis loquens & confitens, id est laudans, postquam contra superbos dixit, cantauimus uobis & non saltastis, lamentauimus & non planxistis, quasi consolatus consolatione, quam per prophetam praedixit hoc modo, Heu, consolabor super hostibus meis & uindicare de inimicis meis: quia abscondisti haec a sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Et repetens appellationem reuerendam pro rei magnitudine, ita (inquit) pater, quoniam sic fuit placitum ante te. Vtique haec dicens & ita confitens, facit ipse primus & princeps quod dixerat, & iustificata sapientia à filiis suis, iustificat enim assumpsit homo in iudicij suis. ¶ Et notandum, quod deum creatorem omnium, patrem suum, caeli autem & terrae dominum uocat. Eius enim solius natura deus pater est, caeli autem & terrae, id est, omnium uisibilem atque inuisibilem, dominus est. Sequitur. **Omnia mihi tradita sunt a patre meo. Et nemo nouit filium, nisi pater, neque patrem quis nouit, nisi filius, & cui uoluerit filius reuelare.** Quorsum tedit haec summa enunciatio? Eo nimirum ut animaduertent audientes, quod non esset ipse (ut putabatur) filius Ioseph, imò esset filius omnipotentis, omnia in potestate habentis dei, & poterat quidem dicere sic, non sum filius Ioseph, sed sum filius dei: sed inuidiam maiorem excitaret hic modus locutionis. ¶ Maluit ergo dicere, omnia mihi tradita sunt a patre meo. In quo dicto sonus suauior, et sensus idem est. Nemo enim, nisi solus deus omnia tradere potest filio suo. Hoc ipsum autem cum autoritate scripturae dicit. Exempli gratia. Aspiciet eum (inquit) Daniel) in uisu noctis, et ecce in nubibus caeli quasi filius hominis ueniebat, et usque ad antiquum dierum peruenit, et in conspectu eius obtulerunt eum, et dedit ei potestatem et honorem et regnum, et omnes populi, tribus, et linguae ipsi seruient. Amplius autem ex eo, quod sequitur, demonstrat longe supra esse, quam si esset (ut putabatur) filius Ioseph. Et nemo (inquit) nouit filium, nisi pater, neque patrem quis nouit, nisi filius, et cui uoluerit filius reuelare. Nonne hominem illum, qui haec loquebatur, se nosse arbitrabantur, imò nimis

Malach. 3.

In illo tempore
dens Iesus.

Psal. 56. 107.

Psal. 117.

Esaie. 1.

Luce. 3.

Omnia mihi
tradita sunt.

Danie. 7

Filius reuelare. Nonne hominem illum, qui hæc loquebatur, se nosse arbitrabantur? imò nimis illum se nosse putabant, maxime homines patriæ eius, unde & postmodū scriptum est. Et ueniens in patriam suam, docebat eos in synagogis eorū, ita ut mirarentur & dicerēt. Vnde est huic sapientia hæc, & uirtutes? Nonne hic est fabri filius? Nōne mater eius dicitur Maria, & fratres eius Iacobus & Ioseph & Symon & Iudas. Et sorores eius nōne apud nos sunt? Vnde ergo huic omnia ista? Et scandalizabantur in eo. A deo totum se nosse illum putabant, & male putabant. ¶ Oportune ergo ipse qui (sicut Apostolus ait) si nos negauerimus eum, fidelis permanet, negare seipsum non potest, oportune (inquam) & ut omnimundo necessarium erat, confitetur quia filius dei sit. Nam uere illi, qui aures illas quas ista diciturus requirebat dicens, qui habet aures audiendi, audiat: Confessio ista confessio magna est, quia sicut de Iohanne narrat Euangelista, dum interrogaretur, tu quis es & confessus est & non negauit, & confessus est, quia non sum ego Christus: ita & secundo dum confessionem istam ubi hic interrogatus, tu es qui uenturus es, an alium expectamus? confiteor (inquit) tibi pater, &c. recte dicat prudens auditor, quia confessus est & nō negauit, & confessus quia ego sum Christus filius dei. ¶ Nec uero sensus iste priorem destruit, quo cum dicimus confessionem pro laude accipi, solemus uti testimonio uerbi presentis, quo dixit, confiteor tibi pater, quia uere laus est ei confessio ueritatis, quam in illo tempore confiteri cōcepit, confitendo se esse filium dei uerbis istis, omnia mihi tradita sunt à patre meo, & nemo nouit filium, nisi pater, neque patrem quis nouit, nisi filius, & cui uoluerit filius reuelare. Et in confessione hac perseverauerit usque ad mortem, ubi & coram Pilato dixit, Ego in hoc natus sum, & ad hoc ueni in mundum, ut testimonium perhibeam ueritati. Et coram principe sacerdotum, dicente, Adiuro te per deum uiuum, ut dixeras nobis si tu es CHRISTVS filius dei, Respondit, Tu dixisti. Pro hoc nomine martyrizatus est ipse testis fidelis, clamantibus Iudæis ad Pilatum. Nos legem habemus, & seculum legem debet mori, quia filium dei se fecit. Et ne quis dubitet testimonium illud recte confessionem dici. Paulus Apostolus ad Timothæum dicit. Præcipio tibi coram deo, & qui uiuificat omnia & Christo Iesu, qui testimonium reddidit sub Pontio Pilato bonam confessionem, ut serues mandatum. Vere bona confessio, qua ueritas incarnata simul utraq; asserit, uidelicet & quod ipse Iesus Christus filius dei sit, et quod utraq; scilicet diuina pariter et humana, non duæ personæ, sed una persona sit. Non enim dicit, omnia mihi tradita sunt à patre uerbi mihi insiti, sed à patre meo inquit: cum utiq; constet, quia diuina CHRISTI natura, uerbum deus nihil unquam non habuerit, sed humanæ tantum nature traditum sit, quod ante non habuerat, scilicet omnis potestas in cœlo et in terra. ¶ Interea sciendum, quia sicut, ubi dixit, ubi dixit, nemo filium nouit, nisi filius, subiungit, et cui uoluerit filius reuelare: ita ubi præmisit, et nemo filium nouit, nisi pater, subiungit, et cui uoluerit pater reuelare. Nam sicut de reuelatione, qua patrem reuelat filius testimonium, hoc habemus. Pater manifestauit nomen tuum hominibus quos dedisti mihi, et cætera huiusmodi: ita et de reuelatione, qua filium reuelat pater testimonium illud habemus. Beatus es Symon Bar Iona, quia caro et sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui in cœlis est. Ipsi autem reuelationis operatio, sancti spiritus aspiratio est, per quem cognoscitur filius, cognoscitur pater, cognoscitur et ipse qui unus amborum spiritus est. In qua reuelatione quantæ diuinitæ, quanta consolatio fit, ex uerbis sequentibus uult intelligi. ¶ **G**enite ad me omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam uos. Tollite iugum meum super uos, et discite a me, quia mitis sum et humilis corde, et inuenietis requiem animabus uestris. Iugum enim meum suauis est, et onus meum leue. ¶ Quam uera sint ista, ille scit qui experiri meruit, qui postquam laborauit et oneratus fuit, uocem hanc audiuit inuitantis, et refectus est. Exempli gratia. Paulus Apostolus, qui dixit, quia scriptum est quod oculus non uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, præparauit deus his qui diligunt illum, statimq; subiūxit, nobis autem reuelauit deus per spiritum suum, ipse expertus est. Laborauerat enim in eo maxime quod adhuc spirans minare et cædis in discipulos domini, persequeretur eos usque ad mortem, alligans et tradens in custodias uiros ac mulieres, et oneratus fuerat non solum onere peccatorum, uerum etiam onere

Math. 13.

Bona & oportuna confessio Christi de se ipso. 2. Tim. 2.

Iohan. 1.

Iohan. 14.

Math. 26.

Iohan. 14.

1. Tim. 6.

ad. 1. natura

Et pater reuelauit & filius.

Iohan. 17.

Math. 16.

1. Cor. 2.

Actu.

Actu. jr. onere quod portare contendebat caeremoniarum carnaliu, quod neq; patres nostri (ait Petrus Apostolus) neq; nos portare potuimus. Audiuit beatam inuitationem hanc, & uenit, & refectus est. Non quidem iam tunc pleno conuiuio satiatu est, sed paruo interim gustu refectus, donec ueniret quod perfectum est. Quid putas illa perfectio uel quantum habet suauitatis? Quantum reficit? Paruus iste gustus, uere fateor & non incertus credo, quia nullo potest exprimi eloquio. Sentiri potest, edici non potest. Quam magis illa perfectio? Et quotus quisque est, qui illud quoque quod sequitur, digne possit appendere? ¶ Tollite (ait) iugum meum super uos, & discite a me quia mitis sum & humilis corde. O laborantes, & onerati, qui cum iugo peccati & onere mortalitatis, quod commune est humano generi, regum quoque uel dominorum dura imperia sustinuitis, quales potius ferarum quam hominum merentur dici, sicut haecenus apud Daniele praesignatum per quatuor facies ferarum, leonem & ursi, pardis & illius sine nomine bestiae terribilis atque mirabilis, dentes magnos, dentes ferreos habentis, ad uos (inquam) defessi ac detriti iugo dominorum huiusmodi, uenite (ait) ad me, & ego reficiam uos. Ecce facies mea facies est hominis, & ecce ego sum ille filius hominis, qui post illas ferarum ueni in nubibus caeli, & usque ad antiquum dierum perueni antiquum dierum patrem meum, cui nunc confitens dico, quia abscondisti haec a sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Non sum ut ferarum illarum, sed homo sum, mitis & humilis corde. Sub iugo illorum, non hominum, sed ferarum, laborasti & onerati fuistis sub iugo meo inuenietis requiem animabus uestris, quia iugum meum suauis est, & onus meum leue: ita ut scienter dicatis, quia nosse me uiuere, & mihi seruire regnare est. ¶ In illo tempore, abiit Iesus sabbato per sata, Discipuli autem eius esurientes, coeperunt uellere spicas & manducare. Pharisei autem uidentes, dixerunt ei. Ecce discipuli tui faciunt quod non licet eis facere sabbatis. At ille dixit eis. Non legitis quid fecerit Dauid, quando esurijt, & qui cum eo erant, quomodo intrauit in domum dei, & panes propositionis comedit, quos non licebat ei edere, neque his, qui cum eo erant, nisi solis sacerdotibus? Aut non legistis in lege, quia sabbatis sacerdotes in templo sabbatum uolant, & sine crimine sunt? Dico autem uobis, quia templo maior est hic. Si autem sciretis, quid est misericordiam uolo & non sacrificium, nunquam condemnassetis innocentes. Dominus est enim filius hominis etiam sabbati. ¶ O uos paruuli, quibus pater ista reuelauit, quid uobis per istam rem gestam reuelatione dignum emicuit? Multa enim alia fecit dominus Iesus, quae scripta non sunt, & si scriberentur per singula, nec ipsum (ait Euangelista Iohannes) arbitror mundum capere eos, qui scribendi sunt libros. ¶ Quare ergo de multis quae scripta non sunt, inter pauca istud conscribi dignum fuit, quod abiit dominus Iesus sabbato per sata, & discipuli eius esurientes, coeperunt uellere spicas & manducare? Pharisei autem uidentes, dixerunt ei, ecce discipuli tui faciunt quod non licet eis facere sabbatis? Quare (inquam) nisi quia responsio qua respondit eis, multum pertinet ad uenerabilem confessionem illam, qua (ut iam dictum est) confessus est se esse filium dei, sic incipiens, confiteor tibi pater domine caeli & terre, quia abscondisti haec a sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Dixit enim. Dico autem uobis, qui templo maior est hic. Item dixit. Dominus est enim filius hominis etiam sabbati. Nobis scire haec expediebat, & ideo scripta sunt, & scribi debuerunt tanta haec maiestatis eius praecordia. ¶ Quantum enim hoc est quod ait, dico uobis, quia templo maior est hic? Nam propter honorem nominis diuini, magnum quid est templum, ita ut reuerentiam debeat templo quicumque cupit esse subditus, & reuerentiam praestare deo. Nimirum cum dicit, templo maior est hic, nec altare excipit, quo procul dubio nihil maius est quam deus, cuius altare est. Nam propter nomen domini, cui specialiter altare dicatum est, omni creaturae ipsum altare reuerendum est. Ergo dum dei filium sese hoc dicto confitetur, qui ueraciter templo uel altari ideo maior est, quia deus. ¶ Cum item dicit, Dominus est etiam filius hominis etiam sabbati, profecto omnium dominum & deum sese esse uenerabiliter agnoscit. Nullus est enim dominus sabbati, nisi deus ipse, qui sabbatum constituit. His dictis pro gloria illius iam dictae confessionis, consideranda sunt duo haec argumenta innocentiae, quibus discipulos defendit, dicens, Si autem sciretis quid est, misericordiam uolo & non sacrificium.

CAP. XII

1 Reg. 21

Exodi. 25

Osee. 6

Johan. 21
Quaestio

Responsio.

Templo maior est hic.

Dñs est filius hois etiam sabbati.

DE
 non
 legit
 mura
 rant,
 qui o
 tas ex
 ns era
 dubio
 dicens
 sus es
 argur
 domi
 retis q
 tes. Q
 ficat, q
 illius s
 Christ
 nocent
 faceret
 aufum
 tes & C
 los duo
 tulo, q
 sura in
 tionis.
 si omne
 re, an d
 offerre
 uilis op
 hel in fo
 Moyse
 super ec
 at eam
 bus & n
 ex in fir
 sabbati
 ro qua
 sus domi
 ceptum
 illorum.
 domini
 plo mai
 o tu qui
 gam eos
 tes, si li
 uobis
 metene
 ris ben
 ra est la
 dens, &
 us dei, is
 sic opera

non sacrificium, nunquam condemnassetis innocentes. ¶ Primum est quod ita dixit. Non legitis quid fecerit Dauid, quando esuriit, & qui cum eo erant, quomodo intrauit in domum dei & panes propositionis comedit, quos non licebat ei edere, neque his qui cum eo erant, nisi sacerdotibus solum. Duo tunc Dauid fecisse legitur: quorum in altero sacerdote, qui panes propositionis esurienti dedit, misericordia iustificat: & eum, qui comedit, necessitas excusat. In altero autem semetipsum Dauid idem iure accusat, dicens ad eum qui residuus erat, scilicet Abiathar. Sciebam in die illa, quod cum ibi esset Doech Idumæus, procul dubio annuntiaret Saul. Ego sum reus omnium animarum patris tui. Fefellerat enim dicens. Rex præcepit mihi sermonem & dixit. Nemo sciat rem propter quam à me missus es. &c. Hæc iccirco dixerim, ne non satis congruum uideatur, induxisse sermonem pro argumento innocentiae discipulorum spicas sabbato uellentium & manducantium. Nam dominus quid in illa re historica suo iudicio defenderit, satis indicat, dicendo. Si autem sciretis, quid sit, misericordiam uolo & non sacrificium, nunquam condemnassetis innocentes. Quæ sententia de propheta Osee sumpta, sicut illum sacerdotem de misericordia iustificat, qui melius existimauit esurienti laico dare panes propositionis, quam obseruare ritum illius sacrificij: sic e contra de inclementia condemnat phariseos, qui mallent discipulos Christi fame perire, quam spicas sabbato uellendas concedere. ¶ Secundum siue alterum innocentiae discipulorum eius argumentum hoc est. Aut non legitis in lege, quia sabbatis sacerdotes in templo sabbatum uiolant, & sine crimine sunt. Violant autem uidelicet secundum autum præiudicij uestri. Nam reuera non uiolant in priori tabernaculo semper introeuntes & sacrificiorum officia consummantes. Per singulos dies, ait lex, iugiter annos agniculos duos, unum mane agnum, & alterum uespere decimam partem simillæ consperse oleo tuto, quod habeat mensuram quartam partem Hin, & uinum ad libandum eiusdem mensuræ in agno uno. Alterum uero agnum offeres ad uesperam, iuxta ritum matutinae oblationis. Hoc agentes sabbato æque ut prima uel secunda sabbati profecto sabbatum uiolant si omne opus absque ulla exceptione sabbati uiolatio est. Quid enim operosius est, spicas uellere, an duos agnos anniculos cadere & pelles eorum detrahere, & eos cum libamentis suis offerre mane & uespere? ¶ Sed ita demum sabbatum uiolatur, si quis faciat seruile opus. Seruile operis definitio uera, est præcepti contemptus. Exempli gratia. Cum essent filij Israel in solitudine, & inuenissent hominem colligentem ligna die sabbati, obtulerunt eum Moysi & Aaron & uniuersæ multitudini. Qui recluserunt eum in carcere, nescientes quid super eo facere deberent. Dixitque dominus ad Moysen. Morte moriatur homo iste, obruat eum lapidibus omnis turba extra castra. Cuncti eduxissent eum foras, obruerunt lapidibus & mortuus est, sicut præceperat dominus. Opus illius hominis non ex ignorantia, non ex infirmitate, sed ex superbia uenit, & peccatum eius contemptus fuit. Recte ergo tanquam sabbati uiolator mori debuit, secundum sententiam hanc ibidem præscriptam. Anima uero quæ per superbiam aliquid commiserit, siue ciuis sit ille siue peregrinus, quoniam aduersus dominum rebellis fuit, peribit de populo suo. Verbum enim domini contempsit, & præceptum illius irritum fecit, iccirco delebitur & portabit iniquitatem suam. ¶ Diceret aliquis illorum. Ic circo sacerdotes sabbato hæc facientes sine crimine sunt, quia faciunt in templo domini, ex præcepto eius qui dominus est etiam sabbati. Ad hæc ille. Dico uobis, quia templo maior est hic, & dominus est filius hominis etiam sabbati. Quibus uerbis si non credis, dicit tu quisquis es, operibus crede. Sequitur enim. Et cum inde transisset, venit in synagogam eorum: Et ecce homo habens manum aridam. Et interrogabant eum dicentes, si licet sabbatis curare, ut accusarent eum. Ipse autem dixit eis. Quis erit ex uobis homo, qui habet ouem unam, et si ceciderit hec sabbatis in foueam, nonne tenebit & leuabit eam? Quanto magis melior est homo oue? Itaque licet sabbatis bene facere. Tunc ait homini. Extende manum tuam. Et extendit. Et restituta est lauitari sicut altera. ¶ Si (inquam) uerbis non credis, dicit tu quisquis es sapiens uel prudens, & paruulus nondum esse didicisti, qualium supra in confessione sua meminit iste filius dei, iste maior templo, & dominus etiam sabbati, operibus crede. ¶ Nunquid enim sic & sic operaretur, si in confessione ista fuisset mentitus: Confiteor tibi (inquiens) pater, & omnia

Excusatio discipulorum per factum Dauid in Nohe. j. Reg. 2j

Osee. 6.

Iuge sacrificium per singulos dies in lege

Exodi. 29.

Quo uiolatur sabbatum Nume. jr.

Ibidem.

Obiectio.

Solutio.

mibi tradita sunt à patre meo, & templo maior est hic, & dominus est filius hominis etiam sabbati. Ille qui semetipsum mendaciter magnificauit, qui (sicut per Ezechielem exprobratur illi) eleuans cor suum dixit, Deus ego sum, & in cathedra dei sedi, & ego feci meum, quia mentitus est, iccirco tanquam superbus iudicatus est, & nihil unquam diuinum, nihil utile fecit. Veniam ad homines quorum extollentia de scripturis nota est. Maria prophetes, foror Moyfi & Aaron, quia locuta est contra Moysen dicens, num p solum Moysen locutus est dominus, nonne & nobis similiter locutus est? non impune transit, sed tanquam superbe locuta, confusibilem pœnam recepit, operuit enim eam cadens lepra quasi nix. Amplius autem Chore, Dathan atq; Abyron in superbiam erecti & sacerdotium uendicantes sibi, pœnam terribilem receperunt, alij cœlitus igne consumpti, alij uiui à terra absorpti. Saul quoq; rex quondam electus dei, propter superbiam proiectus, & maligno spiritui traditus est. ¶ Iste maiora de semetipso confitens, quam alij quis illorum hominum peccatorum, maiora & maiori cum potestate fecit opera, quam aliquis hominum iustorum, ut est illud, quod protinus, cum dixisset, dominus est enim filius hominis etiam sabbati, transiens & ueniens in synagogam ipsa die sabbati, homini tantum habenti aridam, non precem fundendo, ut qui uis sanctus homo, sed imperando ut deus, dixit, extende manum tuam, & extendit. Igitur & ex hoc & ex cæteris operibus, quę post tantam confessionem illam fecit, qualia nemo alius fecit, uobis ð sapientes & prudentes, constans esse debuisset, quia dei filium et etiam sabbati dominum se esse confitendo, non mentitus est. Sed quid sequitur? ¶ **L**entes autem pharisei, consilium faciebant aduersus eum, quomodo eum perderent. ¶ Ergo causa absconsonis, quam supra dixit, quia abscondisti hæc à sapientibus et prudentibus, inuidia ipsorum fuit. Superati enim, et ueritate sermonis et potentia uirtutis, atq; ideo de ignorantia inexcusabiles, consilium faciebant, quomodo eum perderent; nec destiterunt eiusmodi sapientes et prudentes, à uera sapientia, deinceps magis ac magis superati, et operibus bonis irritati, donec eum perderent ut eis uisum est. Iusto igitur iudicio abscondisti (inquit) hæc à sapientibus et prudentibus. Quam uidelicet absconsonem continuo uerbis insinuauit mysticis sapientia iustificata et iustificanda à filijs suis. Sequitur enim. ¶ **J**esus autem sciens, recessit inde, et secuti sunt eum multi, et curauit omnes, et precepit eis, ne manifestum eum facerent. ¶ Nisi enim mysterium intelligas in illa præceptione, qua præcepit eis ne manifestum eum facerent, contrarium uidebitur ei quod sequitur. Tunc oblatum est ei dæmonium habens cæcus et mutus, et curauit eum, ita ut loqueretur et uideret. Et stupebant omnes turbę, et dicebant. Nunquid hic est filius Dauid? Pharisei autem audientes, dixerunt. Hic non eijcit dæmones, nisi in Beelzebub principe dæmoniorum. ¶ Ergo in præceptione huiusmodi mysterium est. Nimirum forma serui homo exterior, consilio uel iudicio subseruiens in sita sibi diuinitatis, ita locutus est, ita præcepit. Consilium hoc erat, iudicium istud erat, recedere ab inuidentibus et blasphemantibus ludæis, præcipere Apostolis uel prædicatoribus suis, ne apud illos docerent aut prædicarent, iuxta illud per Esaiam dictum. Et nubibus mandabo ne pluant super uineam meam imbrem. Ad hoc pertinens, propheticum subiungit Euangelista testimonium. ¶ **E**t adimpleretur quod dictum est per Esaiam prophetam, dicentem. Ecce puer meus quem elegi. Bilectus meus in quo complacuit anime mee. ¶ Nonam spiritum meum super eum, iudicium gentibus nunciabit. Non contendet, neq; clamabit, neq; audiet aliquis in plateis uocem eius. ¶ **H**arundinem quassatam non confringet, et linum fumigans non extinguet, donec eijciat ad uictoriam iudicium, et in nomine eius gentes sperabunt. ¶ Si enim in eo, quod præcepit eis, ne manifestum eum facerent, nihil aliud attendas, nisi quod litera sonare uideatur, quomodo per hoc adimpletum est illud, quod hic in testimonio prophético inter cætera dictum est, et iudicium gentibus nunciabit, et in nomine eius gentes sperabunt. ¶ Sed profecto in præceptione mysterium est mandati illius, quo (ut iam dictum est) mandare habeat nubibus ne pluerent super uineam suam imbrem, id est, Apostolis suis, ne illis impenderent Euangelicam prædicationem, et excusso puluere pedum in eos, conuerteretur ad gentes, quod et factum est, et hoc factio nimirum iudicium gentibus nunciavit, & inno

Ezech. 28

Numc. 12.

Numc. 16.

1. Reg. 16
Chri confessione
oim maxima

Cur Iesus in
de recessit.

Esaiæ. 5.

Esaiæ. 42

Math. 10.
Actu. 13.

in nomine eius gentes sperabunt. Quā ob causam taliter mandare debuit, ne apud Iudæos prædicarent aut docerent? Vt adimpleretur quod dictum est de hoc puero domini, de hoc electo & dilecto, bene seruiente in forma serui. Non contendet neq; clamabit, neque audiet aliquis in plateis uocem eius. Planè hoc nos intelligere uult, q̄ plena contentiois, plena clamoris prædicatio est, ubicunq; Christus prædicatur Iudæis. ¶ Nolunt enim audire, sed uerba uerbis contraria reddere, & sine sensu clamare, ut uel clamando uideantur uicisse, aut rationem habere cur euangelio non debeant cedere. Ergo non contendet (ait) neq; clamabit, neq; audiet aliquis in plateis uocem eius, id est, mandabit de se non prædicari illis, quia communiter contentiosi sunt & clamosi, iuxta illud. Ne effundas sermonē, ubi non est auditus. Hinc est illud Apostoli ad Titū. Stultas autem quæstiones & genealogias & contentiones & pugnas legis deuita, sunt em̄ inutiles & uanæ. Item ad Timothæū. Stultas autem & sine disciplina quæstiones deuita, sciens quia generant lites. Seruū autem domini non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes. ¶ Quod deinde sequitur. Harundinem quassatam non confringet, & linū fumigans non extinguet, circa ipsos Iudæos sic recte potest intelligi, ut illud, cum iratus fueris, misericordiam recordaberis. Ecce enim uisus uenerunt Romani, gentemq; & locum tulerunt, ciuitasq; & templū datū est in exustionem ignis, tunc utiq; harundo quassata est, & extunc linū fumigat longa captiuitatis dispersione, palam cunctis exhibens suæ calamitatis monimenta. Sed neq; harundinem sic quassatam confringet, neq; linū sic fumigans extinguet, quia cæcitas ex parte contingit in Israël, donec plenitudo gentiū subintraret, & tunc reliquæ salutæ fient. Hoc est quod continuo dicit. Donec eiciat ad uictoriam iudiciū, & in nomine eius gentes sperabunt. Illud namq; iudiciū, de quo alibi dixit, in iudicium ego ueni in hunc mundum, ut qui non uident, uideant, & qui uident cæci fiant: relictis Iudæis & Gentibus in nomine eius sperantibus eiciat, id est, fortiter peruenire facit, ad uictoriam, & in hoc ipso multū proficit, quod harundinem, id est, Iudæici populi leuitatem, modo supra dicto quassatam, non omnino confringit, & linū fumigans, id est, eiusdem populi uetus sacerdotiū, igne (ut iam dictū est) perustum non omnino extinxit, sed semiuisū nunc usq; in dispersione captiuitatis fumigare permittit. Multū (inquam) hoc ad illam uictoriam proficit, iuxta sensum illius uersiculi ex persona huius ueri per Psalmistam prolatis. Deus ostendit mihi super inimicos meos, ne occidas eos, ne quando obliuiscantur populi mei. Disperge illos in uirtute tua, & depones eos protector meus domine. ¶ Tunc oblatas est ei demonium habens, cæcus & mutus, & curauit eum, ita ut loqueretur & uideret, & stupebant omnes turbæ, & dicebant. Nunquid hic est filius Dauid? ¶ Pharisei autem audientes, dicebant. Hic non eicit demones, nisi in Beelzebub principe demoniorum. ¶ Ordo uere mysticus ac diuinus. Quando dominus Iesus sciens cogitationes eorū, recessit inde, & sequentibus se præcepit ne manifestū eum facerent, tunc oblatas ei dæmoniū habens cæcus & mutus, et curauit eū, ita ut loqueretur et uideret; quia sic futurus erat, et sic factū est, ut quando ex reuelatione spiritus sancti, et autoritate scripturæ, relictis blasphemantibus Iudæis, conuerterunt ad gentes, tunc gentes audientes gauderent, seq; ultro offerrent: quarū omnis multitudo, quoniam à principe huius mūdi diabolo possidebatur, idola colens, et creatorem suū nec nominare sciens, et quo ducebatur nesciens: recte per hominem designata est dæmoniū habentem, cæcū et mutū. ¶ Futurus autem et hoc erat, ut propter eandem gentiū conuersionem, Iudæi magis ac magis blasphemarent, mira insania gentibus inuidentes, gentiū salutem odientes, ita ut ne audire quidem paterentur hoc ipsum, quod de gentibus deo cura esset. Exempli gratia. Cū Paulus ad plebem rationem reddens, illic usq; narrasset, et dixit ad me, uade quoniam ego in nationes longe mittam te, audiebāt autem eū (ait scriptura) usq; ad hoc uerbū, et eleuauerunt uocem suam dicentes. Tolle de terra huiusmodi, non enim fas est eū uiuere. Vociferantibus autē eis, et proicientibus uestimēta sua, et puluerem iactantibus in aërem, iussit tribunus induci eū in castra, et flagellis cædit et torquet, ut sciret propter quam causam sic acclamarent ei. His atq; alijs modis futurum erat, ut contradicerent his quæ ab Apostolis dicerentur blasphemantes. ¶ Tantæ blasphemie initium simul et prodigiū fuit, quod pharisei audientes dixerunt. Hic non eicit dæmones, nisi

Elia 42.
Iudæos clamosa per uocem
Ecc. 32
Tit. 3
2. Timo. 2.
Harundinē quassatam non confringet.
Abacuc. 3.
Roma. 11.
Iohan. 9.
Psal. 138.
Cæcus & mutus dæmoniacus, gentes designat.
Inuidia Iudæorū contra conuersionem gentium.
Actu. 22.
Initium blasphemie.

nes, nisi in Beelzebub principe dæmoniorum. Et quia propter huiusmodi blasphemias & perseverantem impietatem futurum erat, ut contra semetipfos diuiderentur in quandam similitudinem dæmonum, quorum participem in diuisione ipsorum sacrilegi dicere aui sunt filium dei, uenerabilis mysterij pulcherrimus ordo continuatur sic. I. Iesus autem sciens cogitationes eorum, dixit. Omne regnum diuisum contra se, desolabitur. Et omnis ciuitas uel domus diuisa contra se, non stabit. Et si Satanas Satana eijcit, aduersus se diuisus est. Quomodo stabit regnum eius? Et si ego in Beelzebub eijcio demones, filij uestri in quo eijciunt? Ideo ipsi iudices uestri erunt. Si autem ego in spiritu dei eijcio demones, igitur peruenit in vos regnum dei. Aut quomodo potest quisquam intrare in domum fortis, & uasa eius diripere, nisi prius alligauerit fortem, & tunc domum illius diripiatur. Sciens, inquit, cogitationes eorum, uidelicet quod non per ignorantiam errarent, sed per inuidiam blasphemarent, cum aliud posset, istud in primis dicere maluit, omne regnū in seipsum diuisum, desolabitur, & omnis ciuitas uel domus diuisa contra se, non stabit: sententiam utiq; ueram, cuius ueritatē in semetipsis experturi erant. ¶ Futurum namq; (ut iam dictum est) hoc erat, & factum est ut regnum eorum & ciuitas præclara ac ditissima Hierusalem, desoris Romano exercitu circumdata, intus triplici diuisione contra se diuideretur: principibus diuisionum, Iohanne Eleazaro, & Symone, summa & media & inferiora ciuitatis loca tenentibus, & mirabilis in infamia cōtra semetipfos debacchantibus, tam atrociter ut ipsi hostes scilicet Romani diuos infidelium casus miserarentur: qui inter illorum furias latronum nulla pace intercurrente consumebantur. Plane diuinitas, cui omnia præsentia sunt, hoc futurum tanquam præsens iam uidebat: imò ut fieret, æquissimo iudicio decernebat, quoniam sic dicebant, & sic existimari uolebant de ipso dei filio, quod cum Beelzebub principe dæmoniorum pactū habens (quod auditu quoq; nefas est) concordi operatione per eum dæmones eijceret. ¶ Et ut iustissimum iudicium intelligas, percūctatur dicens ad eos, Et si ego in Beelzebub eijcio demones, filij uestri in quo eijciunt. Ac si diceret, Et si uos nunc contra me tale uerbum dicitis, quid facietis aut dicetis, cum filios uestros, scilicet Apostolos, postquam glorificatus fuero, demones eijcere uidebitis, manifesta operatione spiritus sancti non solum de corporibus obsessis, uerū etiam de templis uel delubris, in quibus coluntur pro dijs: Quid tunc dicetis? Vtiq; dicetis, quia in Beelzebub faciunt hæc. Si enim patrem familias Beelzebub uocastis, quantum magis domesticos eius: Huiusmodi percontatione præmissa, statim subiungit. Ideo ipsi iudices uestri erunt. Nam reuera, si finem fecissent blasphemandi, saltem ubi clamauerunt, reus est mortis, & non solummodo uerbum huiusmodi dixerūt contra filium hominis, uerum etiam expuerunt in faciem eius, & colaphis eum ceciderūt, & ad ultimum crucifixum prætereuntes blasphemabant eum: si (inquam) saltem tunc finem fecissent blasphemandi, & non etiam post resurrectionem & ascensionem eius, missum de caelo & in Apostolis loquentem spiritum sanctum, ac prædicantem poenitentiam & remissionem peccatorum: similiter blasphemassent, non fuissent iudicati, non iudicassent eos filij ipsorum Apostoli. Verbi gratia, ut dicerent excutientes uestimenta sua, Sanguis uester super caput uestrum, mundi nos ex hoc ad gentes ibimus. Nec uero totum iudicium, sed iudicij fuit initium, diuisio illa regni siue ciuitatis eorum. Perfectum & plenum tunc erit iudicium illorum, quando iudices illi, de quibus ait, ideo ipsi iudices uestri erunt, sedebūt super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israel, ita ut terra Sodomorum remissus uos debeat esse q̄ illis, scilicet in die iudicij. ¶ Nunc perpendere libet, ad quid inueniendum siue comprobandum summa sapientia fecerit syllogismum hunc, id est, argumentationē ex tribus partibus constantem, propositione, assumptione, conclusione. Præmissa namq; sciens cogitationes eorum, sic illum Euangelista proposuisse narrat. Omne regnum in seipsum diuisum, desolabitur, & omnis ciuitas uel domus diuisa contra se, non stabit. Propositioni huic, uellent nollent, audientes consentire oportebat. Sequitur assumptio, quam uellent nollent, ueram esse concederent, scilicet Satanam esse diuisum contra se, quoniam ipsorum erat sententia, in Beelzebub principe dæmoniorum eijcit demones. Proinde assumens dicit, Et si Satanas Satana eijcit, aduersum se diuisus est. Statim cōcludit. Quomodo ergo

Regnum Iudæorum in se diuisum.

Filij uestri in quo eijciunt.

Matth. 26. 27.

Actu. 18.

Matth. 19.

Syllogismus perfectus Christi contra Iudæos.

modo ergo stabit regnum eius? ¶ Quid sibi uult huiusmodi argumentatio? Nonne hoc manifeste innuit, quod sciret cogitationes eorum tales esse, ut propositum haberent in regno Satanæ contra spiritum sanctum stare? Incredibile hoc uidebatur illi, cuius sensus non recipit uel non credit, quod ullus unquam homo foedus cum diabolo pepigerit. Porro Esaias de istis prophetauit. Propter hoc audite uerbum domini, uiri illulores, qui dominamini super populum meum qui est in Hierusalem. Dixistis enim. Percussimus foedus cum morte, & cum inferno fecimus pactum, & cætera usque, & delebitur foedus uestrum cum morte, & pactum uestrum cum inferno non stabit. De istis (inquam) hoc Esaias prophetauit. ¶ Nam de eo quod postmodum dicit, & dixit dominus, eo quod appropinquat populus iste ore suo, & labijs suis glorificat me, cor autem eius longe est à me, & timuerunt me mandato hominis & doctrinis: ipse dominus in hoc eodem Euangelista, taliter contra eos mentionem fecit. Hypocrite, bene prophetauit Esaias de uobis, dicens. Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longe est à me. Sine causa autem colunt me, docetes doctrinas & mandata hominum. ¶ Miro igitur modo blasphemiam illogice assumptam, duabus iustæ iræ cunctis sententijs, ita proponens, omne regnum contra se diuisum, desolabitur, & omnis ciuitas uel domus diuisa contra se, non stabit: qua sententia illud intendebat, ut iam dictum est, quod in obsequio Romanorum contra semetipsos forent diuidendi, sicque casuri ac desolandi. Et ita concludens, quomodo ergo stabit regnum eius? qua sententia terribilius eosdem percussit, casuros cum diabolo in die iudicii. Quidnam est percunctari, quomodo stabit regnum eius, nisi ac si diceret, quomodo stabit illud quod pepigistis cum morte siue cum inferno, id est, cum diabolo, pactum uel foedus? Non enim foederatis suis, ut uos estis, pactum custodire uel parere poterit mors siue infernus, flagellum inundans, id est, diabolus. ¶ Vane dixistis. Flagellum inundans cum transierit, non ueniet super nos, quia posuimus mendacium spem nostram, & mendacio protecti sumus. Cum ita secundum propheticam ueritatem speretis in protectione mendacii, quasi in protectione stantis regni hoc dicitis contra me, dicitis odio mei, quia me agente Satanæ Satanæ eijcit, quod repugnans est eidem uestre spei. Stulti & cæci, si Satanæ Satanæ eijcit, quomodo Satanæ parcat uobis hominibus foederatis sitis? Non ita, sed flagellum inundans, cum transierit, eritis ei in conculcationem. Quodocumque pertransierit, tollet uos, quoniam mane diluculo pertransibit, in die & in nocte, & tantummodo sola uexatio intellectum dabit auditui. Istud bene & ueraciter de uobis prophetauit Esaias. Flagellum enim inundans, id est, diabolus, utique mors super peccatores inundans cum transierit, eritis ei in conculcationem: quando pertransierit, tollet uos. ¶ Duo dicta sunt. Cum transierit, conculcabit: quando pertransierit, tollet uos. Ecce transibit iudicio senti, de quo nunc dico, nunc iudicium est mundi, nunc princeps mundi eijcietur foras, & tunc conculcabit uos. Cum enim resurrexero à mortuis, quod est illum foras mitti siue transire, tunc uos conculcabit conculcatione exercitus Romani. Quando autem uenero in nubibus cæli ad iudicandum uiuos & mortuos, & ille uidentibus cunctis præcipitabatur, quod erit illi pertransire, tunc tollet uos, ut neque ipse neque uos amplius sitis, aut scandala regna dei faciatis. Illo iudicio manifesto in æternum pertransibit, & ideo sic dictum est, mane diluculo, in die & in nocte pertransibit. Omni enim æternitate cessabit, & tantummodo sola uexatio intellectum dabit auditui, quia ante illam præcipitationem non intelliget ipse, non intelliget foederati eius, quàm stulti sint uel fuerint.

Iudæi confederati diabolo.

Esaiæ. 28

Iudæi appropinquabant deo, non corde sed labijs tantum & ore. Matth. 15. Esaiæ. 29 iudicium contra blasphemiam eorum

Esaiæ. 28 Flagellum inundans.

Duplex uis dicta in luc. 20.

Iohan. 12

Iob. 40

Esaiæ. 22

FINIS LIBRI NONI.

m 3